

Dem der sad i vægrækken

*Samtaler med Flemming Mouritsen i perioden 2008 til 2012
ved Herdis Toft og Karin Esmann Knudsen*

– Der var et kursus på Biskops Arnö om minoritetskulturer i Norden og også børnekultur og den slags ting. Der var en fantastisk fyr fra Grønland, Jon Gustavsen. Det var kort efter Alta-historien, og den store samiske demonstration var i frisk erindring. Hans forældre, som var same, og som ikke kunne norsk, havde simpelt hen forbudt børnene, Jon og hans søskende, at snakke samisk. De havde fået forbud mod at snakke samisk derhjemme.

Hvordan kunne de så snakke sammen?

– Ja det kunne de så. Så meget kunne der laves, men de snakkede ikke samisk med forældrene og slet ikke i skolen. Der kørte en fornorskningspolitik dengang. Forældrenes indstilling var, at hvis de skulle have en kinamands chance, så skulle de snakke norsk. Præcis den samme problemstilling med indvandrerne nu. Og det, der skete i Vendsyssel. Det er en overkulturalisering af indvandrerhistorien. De har stort set indtaget den sociale plads, der har været halvtom, fra dem der sad i vægrækken for at sige det på den måde.

Da jeg var barn...

Jeg blev en stor læsehest, måske fordi jeg led af høfeber som dreng – derfor gemte jeg mig mange varme sommertimer i skunken med et håndklæde om hovedet, mens jeg læste mig væk fra det fysiske ubehag ved at drømme mig ind i fantasier og vilde landskaber i alle drengbogsklassikerne og indianerromanerne... vandrede omkring i Tarzans jungler, i Sherwoodskoven og indianerland! Det udviklede sig til ren læsenarkomani! Og jeg læste bøgerne igen og igen – ofte startede jeg med slutningen for at undgå, at spændingen speedede min læsning så meget op, at det tog for meget opmærksomhed til at jeg kunne hvile i fortællingens landskaber.

At jeg læste mig ud af virkelighedens ubehag og ind i en anden tilstand er jo et udtryk for, at læsningen kan flytte én og skabe et dobbeltperspektiv, hvor man bevæger sig mellem et fiktions- og et realrum – samtidig med at det gav mig en know how som var god at vende tilbage til de andre børn med, når høfeberen lettede, og jeg igen kunne deltage i legene og de andre aktiviteter ude i landskaberne, som vi omformede til fiktionernes landskaber. Det var vigtigt at nogle kunne komme med de rette anvisninger om dem – derfor var læsning nødvendig. Læsning var imidlertid en tvetydig affære i det landsbymiljø, jeg voksede op i – man havde et folkeligt forbehold for, hvad den slags gjorde ved ungerne: blev de for opslugte af bøgerne, udviklede de sig til blege fantaster, der var så optaget af deres drømme, at de ikke var i stand til at tackle hverdagens krav – det samme forbehold, som en del voksne i dag har over for video og computer.

I min familie var det fx et problem, at min bedstefar kunne finde på at læse hele natten, fordi han skulle op at malke, ligesom en af mine onkler i sine helt unge dage kunne finde på at sidde og malke med en bog i hånden – det blev opfattet som tidsspilde og affødte en del drillerier.

Min læsning var sådan set ikke noget problem for mine forældre – de læste højt for os børn hver aften af eventyrene, Peter Plys, H.C. Andersen og senere indianerromaner og deslige. Men en vis bekymring kunne det nu alligevel give anledning til indimellem. Var det nu for meget af det gode?

Min opslugthed af bøgerne fortog sig imidlertid ikke med alderen – tværtimod, jeg blev litterat og har som voksen fortsat min opdagelsesrejse i bøgernes landskaber – bl.a. som fagmand i børnelitteratur og børnekultur siden 60'erne. Og godt nok skal man ikke op at malke om morgenen, men, men...